

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЇХ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ

©2019 ПАНЧЕНКО О. І.

УДК 36:368.81

JEL: G32

Панченко О. І. Типологізація фінансових ризиків як основа організації їх страхового захисту

Метою статті є розкриття економічної сутності фінансових ризиків та обґрунтування їх типології як основи організації страхового захисту. Розкрито особливості класифікації фінансових ризиків у сучасних умовах, які пов'язані з неоднозначністю та відсутністю загально визнаної та вичерпної класифікації фінансових ризиків, що призводить до формування суперечливих способів управління ризиками та їх наслідкам, особливо при організації їх страхового захисту. Проаналізовано різні підходи щодо поділу фінансових ризиків і встановлено, що фінансові ризики є складовою підприємницьких ризиків і поділяються на похідні та прямі ризики, а також на чисті та спекулятивні, залежно від наслідків ризиків і можливості їх страхування. Обґрунтовано типологію фінансових ризиків на основі поділу підприємницької діяльності на різні сфери. Надано характеристику фінансових ризиків суб'єктів господарювання (крім фінансового ринку) та видів фінансових ризиків фінансових посередників. При цьому здійснено поділ фінансових ризиків на ті, що властиві обом сферам діяльності та кожній окремо.

Ключові слова: фінансові ризики, страхування, типологія ризиків, підприємницькі ризики, фінансові посередники, «чисті» ризики, «спекулятивні» ризики.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-350-357>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 11.

Панченко Олена Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027, Україна)

E-mail: pan68@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8071-4983>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-6779-2016>

УДК 36:368.81

JEL: G32

UDC 36:368.81

JEL: G32

Панченко Е. И. Типологизация финансовых рисков как основа организации их страховой защиты

Целью статьи является раскрытие экономической сущности финансовых рисков и обоснование их типологии как основы организации страховой защиты. Раскрыты особенности классификации финансовых рисков в современных условиях, которые связаны с неоднозначностью и отсутствием общепризнанной и исчерпывающей классификации финансовых рисков, что приводит к формированию противоречивых способов управления рисками и их последствиям, особенно при организации их страховой защиты. Проанализированы различные подходы к классификации финансовых рисков и установлено, что финансовые риски являются составной частью предпринимательских рисков и подразделяются на производные и прямые риски, а также на чистые и спекулятивные, в зависимости от последствий рисков и возможности их страхования. Обоснована типология финансовых рисков на основе разделения предпринимательской деятельности на разные сферы. Дана характеристика финансовых рисков субъектов хозяйствования (кроме финансового рынка) и видов финансовых рисков финансовых посредников. При этом осуществлено разделение финансовых рисков на те, которые характерны обоим сферам деятельности и каждой в отдельности.

Ключевые слова: финансовые риски, страхование, типология рисков, предпринимательские риски, финансовые посредники, «чистые» риски, «спекулятивные» риски.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 11.

Панченко Елена Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченка, 95, Чернигов, 14027, Украина)

E-mail: pan68@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8071-4983>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-6779-2016>

Panchenko O. I. The Typology of Financial Risks as a Basis of Organization of Their Insurance Protection

The article is aimed at disclosing the economic essence of financial risks and substantiating their typology as a basis of organization of their insurance protection. The article discloses features of classification of financial risks in modern conditions which are connected with ambiguity and absence of the universally recognized and comprehensive classification of financial risks that leads to formation of contradictory ways of risks management and their consequences, especially in the organization of their insurance protection. Various approaches to classification of financial risks are analyzed and it is determined that financial risks are an integral part of entrepreneurial risks and are subdivided into both derivative and direct risks, as well as net and speculative risks, depending on the consequences of risks and the possibility of their insurance. The typology of financial risks based on the division of entrepreneurial activity into different spheres is substantiated. A characterization of financial risks of economic entities (except financial market) and the types of financial risks of financial intermediaries is provided. At the same time the division of financial risks characteristic as of both spheres of activity, so of each of them separately, is carried out.

Keywords: financial risks, insurance, typology of risks, entrepreneurial risks, financial intermediaries, «net» risks, «speculative» risks.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 11.

Panchenko Olena I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National Technological University (95 Shevchenko Str., Chernihiv, 14027, Ukraine)

E-mail: pan68@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8071-4983>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-6779-2016>

Сучасна фінансова система має складну та розгалужену структуру, яка забезпечує формування, розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів. Фінансові відносини охоплюють усі напрямки та рівні економіки, пронизують усі сфери життєдіяльності суспільства, а на їх динаміку впливають численні фактори [11]. У теперішніх умовах суттєво зростає інтенсивність фінансових відносин, а фінансові ризики все частіше здійснюють негативний вплив на розвиток суб'єктів економіки.

У результаті спостерігається велика кількість проявів фінансових ризиків, які складно розмежувати за окремими ознаками. Саме тому в процесі типологізації фінансових ризиків виникають різні підходи до їх визначення та поділу. Це також пов'язано з тим, що в сучасній фінансовій теорії не сформовано загально визнаної та вичерпної класифікації фінансових ризиків. Дуже часто однакові за змістом ризики належать до окремих видів, а різні за значенням – навпаки, об'єднуються в одну групу. До того ж, один і той самий фінансовий ризик може позначатися різноманітними термінами. У практичній діяльності також використовують підходи до типології фінансових ризиків, які орієнтуються тільки на джерела їх виникнення та прояву [9], що призводить до формування суперечливих способів управління ризиками та їх наслідками.

У процесі організації страхового захисту фінансових ризиків використовується класифікація, яка характерна тільки для страхового ринку та не відповідає класичним вимогам ризик-менеджменту. Тому для вдосконалення існуючого підходу до страхування фінансових ризиків необхідно визначити сутність поняття «фінансовий ризик» та з'ясувати, які ризики є фінансовими та для яких з них може використовуватися страховий захист.

Отже, проблема типологізації фінансових ризиків відрізняється складністю та потребує вирішення, особливо з огляду на необхідність організації ефективного механізму їх убезпечення.

Вагомий внесок у розвиток теорії ризику та розробку дієвих заходів щодо управління ризиками внесли численні вчені: І. О. Бланк, В. В. Вітлінський, Т. А. Говорушко, М. І. Діба, М. С. Клапків, Н. В. Корж, В. В. Костецький, П. І. Машина, С. С. Осадець та ін. Проте залишається дискусійним питання типологізації фінансових ризиків, які охоплюють усіх суб'єктів господарювання. Відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до означеної класифікації породжує різні судження з приводу структури та змісту фінансових ризиків, особливо в процесі організації їх страхового захисту. Така ситуація вимагає дослідження сучасних підходів до розмежування видів фінансових ризиків і формування системи їх класифікації, яка б не йшла в розріз із загально визнаним трактуванням і теорією ризик-менеджменту.

Основою *метою* статті є розкриття економічної сутності фінансових ризиків та обґрунтування їх типології як основи організації страхового захисту в умовах макроекономічної нестабільності.

Процес прийняття фінансово-економічних рішень на всіх рівнях системи управління здійснюється в умовах невизначеності стану екзогенного та ендogenous середовища, що обумовлює часткову або повну невизначеність кінцевих фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання. Показником такої невизначеності виступає ризик, який повинен оцінюватись кількісними методами та виражатись реальним числовим значенням. Відповідно до вимог теорії ризик-менеджменту ризик оцінюється кількісно за двома показниками:

- 1) ймовірність настання ризику;
- 2) розмір можливого збитку.

Тобто при кількісній оцінці ризиків увага приділяється не тільки визначенню ймовірності настання негативних наслідків, а вартісній їх оцінці. Тому, перш за все, визначається максимальний розмір збитку, до якого може призвести конкретний ризик протягом визначеного часу, а потім розраховується ймовірність настання ризику, наслідком якого може бути максимальний збиток. При цьому слід враховувати, що кількісного вираження невизначеності може набувати не лише негативного, а і позитивного значення.

Категорія «ризик» має давню історію, проте, незважаючи на велику кількість напрацювань у сфері ризикології, до цього часу висловлюються різні думки та бачення з приводу визначення поняття «ризик» та існують різні підходи до його класифікації. Це пов'язано зі складністю та багатогранністю цього явища, а також великою кількістю джерел його виникнення.

Особливо дискусійним і суперечливим є питання типології фінансових ризиків. Деякі науковці пов'язують поділ фінансових ризиків з внутрішнім і зовнішнім середовищем діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, тому виділяють *зовнішні фінансові ризики*: інфляційні, дефляційні, валютні, депозитні, податкові та *внутрішні фінансові ризики*: інвестиційні (портфельні, процентні, кредитні, дивідендні), бізнес-процесів (ліквідності, прибутковості, рентабельності), оборотності, фінансової стійкості [3].

Також висловлюється думка, що фінансові ризики виникають під час фінансової діяльності чи виконання фінансових угод суб'єктами підприємництва, і до їх переліку включають: валютні, інфляційні, дефляційні, ліквідності, інвестиційні ризики [7].

З огляду на відносну самостійність фінансового ринку у складі фінансової системи, на думку окремих авторів, на цьому ринку проявляються щонайменше три види ризиків фінансового характеру:

- ✦ курсовий (валютний) ризик;
- ✦ ризик зміни процентних ставок на ринку кредитних інструментів;

- ✦ ризик зміни індексів курсів акцій, що зменшує вартість портфеля цінних паперів, які належить суб'єкту.

Визначають фінансовий ризик і як ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) в ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства. Тому основними видами фінансових ризиків підприємства виступають: ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності, інвестиційний, відсотковий, валютний, депозитний, кредитний, податковий та ін. За джерелами виникнення всі види фінансових ризиків поділяються на дві основні групи: систематичні (ринкові ризики) та несистематичні (специфічні ризики) [1; 2; 8].

Більшість науковців у своїх дослідженнях доходять висновку, що фінансові ризики включають кредитні ризики. І виділяють, що залежно від характеру господарської операції, фінансові ризики можуть бути майновими, виробничими, торговими чи фінансовими. До основних видів фінансових ризиків відносять:

- ✦ ризик зниження фінансової стійкості;
- ✦ ризик неплатоспроможності;
- ✦ інвестиційний ризик;
- ✦ податковий ризик;
- ✦ інфляційний ризик;
- ✦ відсотковий ризик;
- ✦ дисконтний ризик;
- ✦ валютний ризик;
- ✦ ризик вкладання коштів у цінні папери;
- ✦ кредитний ризик тощо [10].

З огляду на перелічені визначення можна зробити висновок, що не існує єдиного загальновизнаного підходу до трактування поняття та змісту фінансових ризиків. Найбільш розповсюдженим є розгляд фінансових ризиків у вузькому та широкому розумінні.

У вузькому розумінні фінансовий ризик розглядається як ймовірність настання збитку внаслідок здійснення операцій у фінансово-кредитній сфері. При такому підході основними видами фінансових ризиків є: кредитні, депозитні, інвестиційні, валютні, біржові, процентні ризики та ін.

У широкому розумінні фінансовий ризик – це ймовірність виникнення будь-яких непередбачених фінансових втрат в умовах невизначеності. Тобто, крім зазначених вище ризиків, до фінансових відносять також: ризик зниження очікуваного прибутку, зниження обумовленого рівня рентабельності, ризик втрати прибутку (доходу), невиконання різних договірних зобов'язань та ін. Такий підхід розширює розуміння фінансових ризиків і пов'язує з ними діяльність не тільки фінансово-кредитних установ, а і всіх суб'єктів господарювання.

Отже, враховуючи існуючі підходи до класифікації фінансових ризиків, необхідно виходити з того, що фінансові ризики, незалежно від їх конкретного походження та характеру ризикованого середовища, є безпосереднім наслідком фінансових відносин і фінансових операцій. Тому при визначенні видів фінансових ризиків необхідно спиратися на їх фінансове походження. Тобто, фінансові ризики – це неочікуваний результат, який виник при використанні фінансових ресурсів або як негативний наслідок прийняття фінансових рішень. Характер прояву фінансових ризиків залежить від особливостей проведення фінансової діяльності [5; 6]. Тому, перш за все, до фінансових ризиків відносять ризики, які супроводжують фінансову діяльність суб'єктів фінансового ринку, оскільки навіть їх операційна діяльність безпосередньо пов'язана з фінансовими ресурсами та фінансовими відносинами.

Проте типологізацію фінансових ризиків необхідно починати з розгляду ризиків суб'єктів господарювання, функціонування яких забезпечує створення валового внутрішнього продукту та є основою всієї фінансової системи. Економічних суб'єктів, які здійснюють підприємницьку діяльність у реальному секторі економіки, супроводжують фінансові ризики, що виникають у процесі здійснення виробничої, комерційної та фінансової діяльності та які доцільно розглядати у складі підприємницьких ризиків. Такий підхід ускладнюється різним баченням сутності та змісту поняття «підприємницький ризик», оскільки дуже часто підприємницький ризик ототожнюють з фінансовим ризиком, особливо з точки зору організації страхового захисту.

Підприємницькі ризики – це ризики можливих непередбачених негативних обставин і чинників, які заважають досягненню поставленої мети та отриманню прибутку суб'єктом підприємництва. Підприємницькі ризики виникають у процесі здійснення економічними суб'єктами господарської діяльності, спрямованої на отримання соціально-економічних результатів і прибутку. Тобто підприємницькі ризики властиві видам економічної діяльності, які пов'язані з виробництвом товарів або наданням послуг і характеризуються ймовірністю втрати ресурсів чи неотримання (недоотримання) очікуваного прибутку в результаті непередбачених негативних подій.

Кожну складову підприємницької діяльності супроводжують ризики, тому підприємницькі ризики охоплюють операційні, комерційні та фінансові ризики.

Поняття «підприємницький ризик» виходить за межі фінансових ризиків і включає також випадкові події, що здійснюють негативний вплив на майно юридичних осіб, технологічні, соціальні та економічні процеси та призводять до збитків суб'єкта підприємства.

Таким чином, фінансові ризики включаються до складу підприємницьких ризиків і представляють собою ймовірність втрати частини фінансових ресурсів, недоотримання доходу чи виникнення додаткових витрат у процесі проведення виробничої, комерційної та фінансової діяльності суб'єктами підприємництва. Причому особливістю фінансових ризиків є те, що джерелом їх виникнення може бути не тільки фінансова, а й виробнича та комерційна діяльність. Тому фінансові ризики, що супроводжують фінансову діяльність економічних суб'єктів, є основними ризиками, а фінансові ризики, які виникають в процесі здійснення виробничої та комерційної діяльності, є похідними від операційних і комерційних ризиків. Оскільки виробнича та комерційна діяльність взаємопов'язані між собою, то комерційні ризики можуть впливати на виробничу діяльність і викликати фінансові збитки, відповідно і виробничі ризики можуть впливати на комерційну діяльність і призводити до фінансових втрат. Враховуючи цю особливість, виділимо основні та похідні фінансові ризики суб'єктів підприємництва (рис. 1).

Отже, діяльність будь-якого суб'єкта підприємництва супроводжується великою кількістю фінансо-

вих ризиків, рівень впливу яких на фінансові результати та ступінь фінансової безпеки суттєво зростає в сучасних умовах.

Кожна сфера підприємницької діяльності має свою особливу систему виробничих, комерційних і фінансових відносин, яким властиві ризики, і для їх розгляду представлену схему можна адаптувати. Наприклад, необхідно враховувати: чи підприємство виробляє товари, чи надає послуги. У сфері послуг процес виробництва та реалізації послуг збігається в часі, тому операційні та комерційні ризики можна поєднати в одну групу – операційні ризики.

Розглядаючи фінансові ризики, необхідно виходити із сутності фінансових взаємовідносин, а також враховувати характер і сфери їх поширення. Тому, здійснюючи класифікацію фінансових ризиків, необхідно також зважати на те, що при здійсненні виробничої та комерційної підприємницької діяльності фінансові взаємовідносини виникають у процесі виробництва, реалізації товарів і розподілу грошових коштів, а у сфері фінансового підприємництва фінансові відносини формуються в процесі розподілу та перерозподілу грошових коштів.

Рис. 1. Фінансові ризики як складова підприємницьких ризиків

Отже, в структурі фінансових ризиків окремо виділяється сфера фінансового підприємництва (фінансовий ринок), де основними суб'єктами фінансових відносин виступають фінансові посередники, і тому класифікація фінансових ризиків теж має особливості.

У цій сфері з 1996 р. використовується загальноприйнята типологія фінансових ризиків, яка ґрунтується на системі класифікації ризиків, розробленій аудиторською компанією Coopers & Lybrand і представлений в праці «Загальноприйняті принципи управління ризиком» (Generally Accepted Risk Principles, GARP). Відповідно до стандартної класифікації виділяють такі фінансові ризики фінансових посередників: ринкові, кредитні, операційні, ризики ліквідності, ризики подій [4].

Таким чином, до фінансових ризиків у цій сфері відносять не тільки ризики, які мають фінансову природу, а й ті, що виникають в процесі операційної діяльності фінансових посередників, оскільки вона пов'язана з акумулюванням, розподілом і перерозподілом грошових коштів.

Фінансова діяльність фінансових посередників теж має особливості, тому сутність і зміст окремих фінансових ризиків відрізняється від інших суб'єктів господарювання (рис. 2).

Таким чином, підприємницькі ризики на фінансовому ринку тотожні фінансовим ризикам. Це пояснює існування такого підходу до класифікації підприємницьких ризиків у роботах окремих авторів, але при цьому необхідно обов'язково зазначати, що це стосується тільки фінансового ринку.

У результаті розгляду видів фінансових ризиків, які властиві суб'єктам господарювання в різних сферах економічної діяльності, можна їх поєднати та скласти єдину типологію фінансових ризиків (табл. 1).

В умовах появи новітніх фінансових інструментів і фінансових технологій, а також швидкої мінливості економічних процесів значно розширюється сфера формування фінансових відносин між економічними суб'єктами. Поява інноваційних підходів до формування фінансових відносин сприяє виникненню нових фінансових ризиків і зміні складових класифікації. Як результат, суттєво зростає ступінь впливу фінансових ризиків на діяльність і стабільність не тільки підприємств, а й економіки в цілому.

Типологія фінансових ризиків є основою класифікації страхування фінансових ризиків, але при цьому необхідно враховувати, що не всі фінансові ризики підлягають страховому захисту. Тому фінансові ри-

Рис. 2. Фінансові ризики фінансових посередників

Типологія фінансових ризиків

Види фінансових ризиків суб'єктів господарювання (крім фінансового ринку)	Види фінансових ризиків фінансових посередників
1	2
Ризик ліквідності (неплатоспроможності)	
<p><i>Ризик ліквідності</i> поділяється на два види:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>ризик ринкової ліквідності</i> – це ризик фінансових збитків, які виникають при неможливості купити або продати активи в результаті зміни ринкової кон'юнктури; – <i>ризик балансової ліквідності</i> – це ризик зниження рівня ліквідності оборотних активів, у результаті чого виникає дефіцит готівки та інших ліквідних активів для виконання зобов'язань перед контрагентами та ризик неплатоспроможності 	
Інвестиційний ризик	
<p><i>Інвестиційний ризик</i> – це ймовірність виникнення фінансових збитків у процесі проведення інвестиційної діяльності. Своєю чергою, інвестиційний ризик поділяється на <i>ризик реального інвестування</i> та <i>ризик фінансового інвестування</i>. Інвестиційний ризик може впливати на втрату капіталу підприємства, тому вважається найбільш небезпечним фінансовим ризиком</p>	
Ринкові ризики	
<p><i>Ринкові ризики</i> – це ризики зменшення ринкової вартості активів у результаті впливу різних факторів. До ринкових ризиків належать:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>інфляційний ризик</i> – це ймовірність виникнення фінансових збитків у результаті знецінення грошових доходів при здійсненні фінансових операцій в умовах інфляції; – <i>валютний ризик</i> – це ймовірність виникнення фінансових збитків у результаті зміни курсу однієї іноземної валюти по відношенню до іншої; – <i>відсотковий ризик</i> – це ймовірність виникнення фінансових збитків у результаті коливання відсоткових ставок на фінансовому ринку 	
Ризики подій	
<p><i>Ризики подій</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок форс-мажорних обставин, зміни законодавства, дії регулюючих органів та ін. До ризику подій належить: – <i>податковий ризик</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок внесення змін у податкове законодавство (зміна розміру податку, об'єкта оподаткування, строків сплати податків, відміна податкових пільг та ін.);</p>	
<p>– <i>ризик збитків внаслідок перерви в господарській діяльності</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок перерви в господарській діяльності, що викликана загибеллю чи пошкодженням майна підприємства; – <i>ризик порушення договірних зобов'язань (невиконання або неналежне виконання контрагентом договірних зобов'язань)</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок невиконання умов договору контрагентом; – <i>ризик збитків внаслідок припинення права власності на майно</i> – це ймовірність фінансових втрат внаслідок припинення права власності на об'єкта нерухомості.</p>	
Кредитний ризик	
<p><i>Кредитний ризик</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок неплатежу або несвоєчасного розрахунку за відвантаженою в кредит готовою продукцією. Це ризик, який супроводжує діяльність господарюючих суб'єктів при наданні товарного (комерційного) кредиту покупцям</p>	<p><i>Кредитний ризик</i> – це ймовірність фінансових збитків кредитора в результаті невиконання позичальником своїх зобов'язань унаслідок його неплатоспроможності.</p>
Депозитний ризик	
<p><i>Депозитний ризик</i> – це ймовірність виникнення фінансових збитків у результаті неповернення банківськими установами депозитних вкладів та/або відсотків по депозитних вкладах</p>	
Ризик виданих та прийнятих гарантій (порук)	
<p><i>Ризик виданих гарантій (порук)</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок невиконання позичальником своїх зобов'язань перед кредитором</p>	<p><i>Ризик прийнятих гарантій (порук)</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок невиконання гарантом (поручителем) своїх зобов'язань відповідно до договору гарантії (поручки)</p>

1	2
Операційні ризики	
	<p><i>Ризик збитків внаслідок технічних збоїв при проведенні фінансових операцій</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок технічних збоїв у комп'ютерній мережі (апаратурі та техніці) при проведенні фінансових операцій.</p> <p><i>Ризик збитків внаслідок навмисних і ненавмисних помилок персоналу</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок помилок персоналу при проведенні фінансових операцій, які носять як навмисний, так і ненавмисний характер.</p> <p><i>Ризик фінансових збитків внаслідок використання платіжних карток</i> – це ймовірність фінансових збитків внаслідок здійснення операцій з використанням платіжних карток</p>

зика також класифікуються залежно від можливості організації їх страхового захисту. За цією ознакою фінансові ризики поділяються на «чисті» та «спекулятивні».

«Чисті» за природою фінансові ризики передбачають можливість настання тільки негативних кінцевих результатів діяльності або певних операцій та підлягають страхуванню. «Спекулятивні» за природою фінансові ризики – це ті ризики, які можуть мати як негативні, так і позитивні наслідки, і тому не підлягають страхуванню.

Як правило, страхуванню підлягають інвестиційні, кредитні, депозитні та операційні ризики, ризики подій (крім податкового), ризики виданих і прийнятих гарантій (порук).

Кредитний ризик підлягає страхуванню, незважаючи на те, що кредитна операція передбачає отримання потенційного доходу. Це пояснюється тим, що дохід від кредитних операцій має обмежений розмір і коливається в незначному діапазоні, а потенційний збиток може значно перевищувати дохід [4].

Ризики операцій, які здійснюються на фондовому ринку, а також валютний ризик, як правило, не підлягають страховому захисту, оскільки мають «спекулятивну» природу і можуть мати як негативні, так і позитивні наслідки.

ВИСНОВКИ

Отже, формування чіткої системи класифікації фінансових ризиків має не тільки теоретичне, а і практичне значення для організації ефективного процесу їх страхового захисту. При цьому страхування фінансових ризиків повинно ґрунтуватися на визначенні фінансових ризиків суб'єктів господарювання, які поділяються на основні та похідні, а також на виокремленні фінансових ризиків фінансових посередників. Це враховує особливості типології фінансових ризиків і є основою для вирішення існуючих протиріч у процесі організації їх страхування. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Бланк І. А.** Финансовая стратегия предприятия. Киев : Эльга, Ника-Центр, 2004. 720 с.
- 2. Говорушко Т. А.** Страхові послуги : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : ЦУЛ, 2008. 344 с.
- 3. Диба М. І.** Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 635. С. 22–28.
- 4.** Энциклопедия финансового риск-менеджмента / под. ред. А. А. Лобанова и А. В. Чугунова. М. : Альпина Паблшер, 2003. 786 с.
- 5. Клапків М. С.** Методи ідентифікації фінансових ризиків. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 39–46.
- 6. Клапків М. С.** Страхування фінансових ризиків : монографія. Тернопіль : Економічна думка, Карт-бланш, 2002. 570 с.
- 7. Корж Н. В.** Методи управління фінансовими ризиками. *Траектория науки*. 2016. Т. 2. № 10. С. 1.1–1.6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/metodi-upravlinnya-finansovimi-rizikami>
- 8. Костецький В. В., Бутов А. М.** Напрями побудови системи управління фінансовими ризиками на підприємстві. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1. № 1. С. 60–66.
- 9. Руда Р. В.** Фінансовий ризик: макроекономічні та мікроекономічні причини виникнення. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. № 2. С. 139–141.
- 10.** Страхові послуги : підручник / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, О. О. Гаманкова та ін. Київ : КНЕУ, 2007. 464 с.
- 11. Черничко Т. В.** Фінансові та кредитні відносини в системі економічних відносин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.11. С. 263–267.

REFERENCES

- Blank, I. A. *Finansovaya strategiya predpriyatiya* [Financial strategy of the enterprise]. Kyiv: Elga; Nika-Tsentr, 2004.
- Chernychko, T. V. "Finansovi ta kredytni vidnosyny v systemi ekonomichnykh vidnosyn" [Financial and credit relations in the system of economic relations]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 20.11 (2010): 263–267.
- Dyba, M. I. "Sut ta vydy finansovykh ryzykiv u systemi ryzyk-menedzhmentu pidpriemstva" [The essence and

types of financial risks in the enterprise risk management system]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, no. 635 (2008): 22-28.

Entsiklopediya finansovogo risk-menedzhmenta [Encyclopedia of financial risk management]. Moscow: Alpina Pablisher, 2003.

Hovorushko, T. A. *Strakhovi posluhy* [Insurance services]. Kyiv: TsUL, 2008.

Klapkiv, M. S. "Metody identyfikatsii finansovykh ryzykiv" [Methods of identifying financial risks]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2000): 39-46.

Klapkiv, M. S. *Strakhuvannia finansovykh ryzykiv* [Financial risk insurance]. Ternopil: Ekonomichna dumka; Kart-blansh, 2002.

Korzh, N. V. "Metody upravlinnia finansovymy ryzykamy" [Financial risk management methods]. *Traektorii nauky*. 2016.

<https://cyberleninka.ru/article/v/metodi-upravlinnya-finansovimi-rizikami>

Kostetskyi, V. V., and Butov, A. M. "Napriamy pobudovy systemy upravlinnia finansovymy ryzykamy na pidpriemstvi" [Areas of construction of financial risk management system at the enterprise]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 1, no. 1 (2016): 60-66.

Osadets, S. S. et al. *Strakhovi posluhy* [Insurance services]. Kyiv: KNEU, 2007.

Ruda, R. V. "Finansovyi ryzyk: makroekonomichni ta mikroekonomichni prychny vynyknennia" [Financial risk: macroeconomic and microeconomic causes of occurrence]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 2 (2011): 139-141.